

شناسایی و رتبه بندی شاخص های حکمرانی سبز با رویکرد توسعه پایدار در نظام سلامت براساس تکنیک AHP (مطالعه موردی: بیمارستان های شهر کرمان)

زهرا روزبه^{۱*}

^۱دانش آموخته دکتری گروه مدیریت دولتی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران.

۱- چکیده

این پژوهش با هدف شناسایی و اولویت بندی شاخص های حکمرانی سبز با استفاده از تکنیک تحلیل سلسله مراتبی (AHP)، انجام شد. جامعه آماری پژوهش، شامل کلیه مدیران و کارشناسان بیمارستان های شهر کرمان بود. نمونه آماری پژوهش (n=384) بر اساس فرمول نمونه گیری از جامعه نامحدود (کوکران) برآورد شد. پس از تعیین حجم نمونه پژوهش، انتخاب اعضای نمونه به صورت تصادفی ساده انجام شد. برای جمع آوری داده های پژوهش از پرسشنامه محقق ساخته، استفاده شد. با توجه به نتایج پژوهش شاخص های زیست محیطی، اجتماعی و حاکمیتی مهمترین بسترهای تحقق حکمرانی سبز در نظام سلامت می باشد. همچنین مبتنی بر هدف اصلی پژوهش که اولویت بندی شاخص های حکمرانی سبز بود، نتایج به دست آمده از پژوهش نشان داد که شاخص زیست محیطی، با اهمیت ترین شاخص در دستیابی به حکمرانی سبز است. سپس شاخص حاکمیتی و در نهایت شاخص اجتماعی، به عنوان مهمترین مولفه ها به ترتیب اولویت در دستیابی به حکمرانی سبز شناخته شده اند. همچنین در رابطه با زیر شاخص های مربوط به هر کدام از این ابعاد، در بُعد زیست محیطی مؤلفه آلودگی و پسماند، در بُعد اجتماعی رضایت بیماران، همچنین در بُعد حاکمیتی مؤلفه اخلاق حرفه ای در بالاترین اولویت در میان سایر زیر شاخص ها قرار دارند.

واژگان کلیدی: حکمرانی سبز، شناسایی و اولویت بندی، توسعه پایدار، نظام سلامت، تکنیک تحلیل سلسله مراتبی (AHP).

^۱ - نویسنده مسئول: roozbehbahar2020@gmail.com

۲- مقدمه

به منظور مقابله با چالش های معاصر پیش روی بشر، مانند توسعه اقتصادی بی ضابطه، نابرابری ها، فقر و گرسنگی، و تخریب محیط زیست، جامعه بین المللی «توسعه پایدار» را به عنوان یک راهبرد و فرایند جامع پذیرفته است؛ راهبردی که بر سه رکن اصلی توسعه اقتصادی، توسعه اجتماعی و حفاظت از محیط زیست استوار است و این سه رکن با یکدیگر تعامل و تأثیر متقابل دارند (مولایی و امین منصور، ۱۳۹۸). این مفهوم، که در پی پیامدهای منفی زیست محیطی و اجتماعی ناشی از رویکردهای یک جانبه و صرفاً اقتصادی توسعه پس از انقلاب صنعتی و همچنین تغییر نگرش انسان به مفهوم رشد و پیشرفت شکل گرفت، در پی آن است که با نگاهی نوین به توسعه، از تکرار اشتباهات گذشته بشری جلوگیری کند و توسعه ای همه جانبه، متوازن و پایدار را به ارمغان آورد (شعبان و شفران، ۲۰۱۷). از سوی دیگر، بر اساس مطالعات متعدد، عوامل کمی و کیفی بسیاری بر توسعه پایدار اثرگذارند، اما به اعتقاد شمار زیادی از اندیشمندان حوزه اقتصاد و سایر علوم، «حکمرانی» از جایگاه و رتبه تأثیرگذاری بالاتری نسبت به سایر عوامل برخوردار است. به نحوی که امروزه پژوهش های فراوانی در کشورهای مختلف به بررسی و اندازه گیری تأثیر شیوه های گوناگون حکمرانی بر توسعه پایدار پرداخته اند و نتایج همگی حاکی از تأثیر عمیق و تعیین کننده این مفهوم بر توسعه پایدار است. همچنین با توجه به اینکه رشد اقتصادی، کاهش فقر و حفاظت از محیط زیست محیطی، اجزا و مؤلفه های اصلی توسعه پایدار به شمار می روند، حکمرانی بر هر یک از این مؤلفه ها و در نهایت بر کل فرایند توسعه پایدار تأثیر مستقیم و غیرقابل انکاری دارد (ظهیری، زاینده رودی و جلالی، ۱۳۹۹). بنا بر این، می توان گفت توسعه پایدار به طور مداوم و جدایی ناپذیر با مفهوم حکمرانی همراه است و حکمرانی در اصل شامل توانایی برنامه ریزی راهبردی و ایجاد سازمان ها و ساختارهایی است که برای تحقق توسعه پایدار ضروری و حیاتی هستند (گونی، ۲۰۱۷). بر همین اساس حکمرانی سبز به عنوان یک شیوه حکمرانی جدید و مبتنی بر پایداری که هدف اصلی آن دستیابی به توسعه پایدار از طریق ایجاد توازن و تعادل در اهداف اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی است، مطرح شد. این رویکرد به حکمرانی امروزه اهمیت فزاینده ای یافته است، زیرا دولت ها در سراسر جهان با چالش های تغییرات آب و هوایی، ازدست دادن تنوع زیستی و آلودگی هوا دست و پنجه نرم می کنند. در بسیاری از موارد، ثابت شده است که حاکمیت سبز ابزاری مؤثر برای کاهش اثرات منفی توسعه اقتصادی بر محیط زیست و تحقق اهداف توسعه پایدار است (دیلارد، سینگ و فلورین، ۲۰۱۷). همچنین طبق تعریف سازمان بهداشت جهانی، پایداری به عنوان یکی از مؤلفه های اصلی سیستم های بهداشتی با کیفیت مطرح شده است (حافظ و حسین، ۲۰۱۹). بر این اساس، یک نظام سلامت پایدار از نظر زیست محیطی، نظامی است که قادر باشد رشد اجتناب ناپذیر خود را با کمترین آسیب ممکن به محیط زیست همراه سازد (سازمان بهداشت جهانی، ۲۰۰۷).

نظام سلامت در حوزه های گوناگون از جمله مصرف انرژی و سوخت های فسیلی، تولید زباله و پسماند، مدیریت فاضلاب، و همچنین مصرف آب (به ویژه به دلیل مصارف خوراکی و درمانی) تأثیر قابل توجهی بر محیط زیست دارد. با این حال، همین بخش به دلیل برخورداری از ظرفیت و پتانسیل بالای خود در ترویج الگوهای پایدار، می تواند نقش کلیدی و پیشرو در گسترش فرهنگ پایداری در میان سایر بخش های خدماتی ایفا کند. بنابراین، اتخاذ استراتژی مناسب برای حفظ محیط زیست و عمل به

2. Shaaban & Scheffran

3. Güney

4. Dillard, Singh & Florin

5. Hafeez & Hussain

مسئولیت های اجتماعی، یکی از مهم ترین اقداماتی است که بیمارستان ها را در دستیابی به اهداف توسعه پایدار یاری می رساند. بررسی ها نشان می دهد مطالعات بسیار محدودی به هماهنگی میان نیازهای بشر و محیط طبیعی از منظر «حکمرانی سبز» پرداخته اند؛ از این رو، موضوع حکمرانی سبز در جامعه ایران، به ویژه در نظام سلامت، نیازمند بررسی جامع و تحلیلی است. با توجه به موارد یادشده، علی رغم نقش راهبردی و حیاتی حکمرانی سبز در کاهش آسیب های زیست محیطی بخش بهداشت و درمان، تلاش های انجام شده برای به کارگیری این راهبرد به ویژه در نظام سلامت ایران بسیار اندک بوده است. از این رو، هدف اصلی پژوهش حاضر شناسایی و اولویت بندی شاخص های حکمرانی سبز در نظام سلامت با بهره گیری از تکنیک تحلیل سلسله مراتبی (AHP) است.

مبتنی بر مسئله اصلی پژوهش، پرسش محوری تحقیق به این صورت تبیین می شود:

«چگونه می توان شاخص های حکمرانی سبز در نظام سلامت را شناسایی و اولویت بندی نمود؟»

در نهایت، پژوهش حاضر با پر کردن خلأ تحقیقاتی موجود، می تواند به بهره مندی نظام سلامت از راهبرد حکمرانی سبز در راستای تحقق اهداف توسعه پایدار و کنترل و کاهش آسیب های زیست محیطی کمک شایانی نماید.

۳- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۳-۱- مفهوم حکمرانی سبز و فلسفه وجودی آن: ایده ی حکمرانی سبز مفهومی نسبتاً نوین است که در پاسخ به چالش های زیست محیطی رو به تزاید کره ی زمین پدیدار شده است. همان گونه که پیش تر نیز اشاره شد، ریشه ی ادغام نگرانی های زیست محیطی در ساختارهای حاکمیتی و فرایندهای تصمیم گیری به دهه ی ۱۹۷۰ میلادی بازمی گردد؛ زمانی که حفاظت از محیط زیست برای نخستین بار به عنوان یک موضوع مهم در سیاست های عمومی مطرح شد.

گزارش برانتلند که در سال ۱۹۸۷ توسط کمیسیون جهانی محیط زیست و توسعه ی سازمان ملل متحد منتشر گردید، خواستار رویکردی نوین به توسعه شد؛ رویکردی که نیازهای نسل کنونی را بدون به مخاطره انداختن توانایی نسل های آینده در برآوردن نیازهایشان تأمین کند. این گزارش نقش تعیین کننده ای در شکل گیری مفهوم توسعه ی پایدار ایفا کرد؛ مفهومی که امروزه محور اصلی و محوری ایده ی حکمرانی سبز به شمار می رود (بینا^۶، ۲۰۱۹). در چند دهه گذشته حکمرانی سبز به عنوان یک جزء حیاتی توسعه پایدار مطرح شده است. در سپتامبر ۲۰۱۵، مجمع عمومی سازمان ملل متحد دستور کار ۲۰۳۰ برای توسعه پایدار^۷ را تصویب کرد که شامل ۱۷ هدف توسعه پایدار^۸ است. این اهداف طیف وسیعی از موضوعات از جمله کاهش فقر، برابری جنسیتی و حفاظت از محیط زیست را در بر می گیرد و چارچوبی برای دستیابی به توسعه پایدار فراهم می کند. حکمرانی سبز به عنوان یک عنصر کلیدی در دستیابی به بسیاری از این اهداف به ویژه اهداف مرتبط با پایداری محیطی شناخته می شود (سازمان ملل متحد^۹، ۲۰۱۵). این مفهوم، دربردارنده ی ادغام عمیق نگرانی های زیست محیطی در فرایندهای تصمیم گیری و سیاست گذاری در همه سطوح حکومتی - از محلی تا ملی و بین المللی - است. همچنین شامل اقداماتی عملی برای کاهش آلودگی، حفظ تنوع زیستی، ترویج استفاده از انرژی های تجدیدپذیر و مقابله مؤثر با تغییرات اقلیمی می شود.

بنا بر این، حکمرانی سبز به عنوان یک نظام حکومتی شناخته می شود که تأثیرات اکولوژیکی فعالیت های انسانی را به طور جدی مد نظر قرار می دهد و هدف نهایی آن تضمین بهره برداری پایدار و مسئولانه از منابع طبیعی برای نسل های کنونی و آینده است

6. Bina

7. 2030 Agenda for Sustainable Development

8. Sustainable Development Goals (SDG)

9. United Nations

(رانا و پل ۲۰۱۶؛ برنامه توسعه سازمان ملل ۲۰۱۸). این مفهوم در پاسخ به آگاهی روزافزون از چالش‌های زیست‌محیطی پیش روی کره‌ی زمین و ضرورت حرکت به‌سوی رویکردی پایدارتر در توسعه پدید آمده است. حکمرانی سبز بر این اصل کلیدی استوار است که حفاظت از محیط‌زیست و توسعه‌ی اقتصادی در تقابل با یکدیگر نیستند، بلکه می‌توان با بهره‌گیری از ترکیبی هوشمندانه و هم‌افزای سیاست‌ها و اقدامات، همزمان هر دو هدف را پیش برد و محقق ساخت (برنامه‌ی توسعه‌ی سازمان ملل متحد، ۲۰۱۶).

۳-۲- شاخص‌های حکمرانی سبز و پیشینه آن‌ها: حکمرانی سبز مفهومی نسبتاً نوین در ادبیات مدیریت دولتی به‌شمار می‌رود. در ایران، تاکنون پژوهشی هم‌تراز و به‌موازات پژوهش حاضر به‌طور خاص به این مفهوم نپرداخته است. بیشتر تحقیقات انجام‌شده درباره‌ی حکمرانی سبز، به‌ویژه مطالعات خارجی، به بررسی جنبه‌ها و مفاهیم مرتبط با آن پرداخته‌اند. پژوهشگر پس از جستجوی گسترده در منابع داخلی و خارجی، مطالعه‌ای دقیقاً هم‌عنوان و هم‌محور با پژوهش حاضر نیافت، اما پژوهش‌هایی با عناوین متفاوت در داخل و خارج از کشور انجام شده است. از آنجا که مشابهت این پژوهش‌ها با موضوع حاضر اندک بود، تفکیک پیشینه‌ی پژوهش به دو بخش مجزای «شاخص‌ها» و «پیشینه» موجب تکرار منابع می‌شد؛ بنابراین، تمامی پژوهش‌های مرتبط اعم از داخلی و خارجی در ذیل مبحث «شاخص‌های حکمرانی سبز» و در جدول (۱) گردآوری و ارائه شده‌اند.

جدول ۱. عناوین پژوهشی و شاخص‌های حکمرانی سبز (منبع: یافته‌های پژوهش)

نویسنده (سال)	عنوان پژوهش	شاخص‌های استخراج شده
روزبه، مداحیان و نیک پور (۱۴۰۲)	الگوی حکمرانی سبز با رویکرد توسعه پایدار در نظام سلامت	سه مؤلفه‌ی «تولیت متوازن و یکپارچه»، «ارائه خدمات» و «منابع مالی» به‌عنوان عوامل علی؛ «محیط قانونی»، «محیط سیاسی»، «محیط فرهنگی و اجتماعی» و «فناوری» به‌عنوان عوامل زمینه‌ای؛ «سیاست‌های دولت» و «مدیریت تغییر» به‌عنوان عوامل مداخله‌گر؛ «امور حاکمیت سبز»، «امور قراردادی» و «امور مشارکتی» به‌عنوان راهبردها و «ایجاد هم‌راستایی بین اهداف، خط‌مشی‌ها و ساختار و فرهنگ در بخش سلامت»، «ارتقای سلامت اداری و زیست‌محیطی» و «پویایی و تطبیق با تغییرات و تحولات در نظام سلامت» به‌عنوان پیامدها شناسایی شدند.
ورهرامی (۱۴۰۲)	بررسی اثر شاخص‌های حکمرانی خوب بر رشد اقتصادی با تأکید بر محیط‌زیست و مصرف انرژی در کشورهای در حال توسعه	تأثیر مثبت میزان انتشار گازهای دی‌اکسیدکربن، اثربخشی دولت، مصرف انرژی و نقش یا حاکمیت قانون بر رشد اقتصادی، روابط برآوردی، تأثیر مثبت رشد اقتصادی و مصرف انرژی بر میزان انتشار گازهای دی‌اکسیدکربن، وجود تأثیر منفی اثربخشی دولت و ثبات سیاسی دولت بر انتشار گازهای دی‌اکسیدکربن
فتح‌الهی پروانه، سید عامری و سجادی (۱۴۰۲)	طراحی الگوی مدیریت سبز اماکن ورزشی با تأکید بر توسعه پایدار	اجرای راهبردهای مؤثر مدیریت سبز در سه سطح خرد، میانی و کلان منجر به افزایش سلامتی، امید به زندگی و ارتقای کیفیت زندگی ورزشکاران همراه با کسب وجهه و اعتبار بین‌المللی برای ورزش کشور و توسعه اخلاق حرفه‌ای، فرهنگ مدیریت سبز و زیر ساخت‌های ورزشی با افزایش سرانه و دانش ساخت فناوری‌ها و تجهیزات مدرن اماکن ورزشی و در نهایت حفظ سرمایه

نویسنده (سال)	عنوان پژوهش	شاخص های استخراج شده
پیغان ، یعقوبی، کیخا (۱۴۰۱)	سنجش و اعتباریابی الگوی حکمرانی خوب با رویکرد توسعه پایدار	اظهارنظر و پاسخگویی نهایی، کیفیت قوانین، کنترل فساد، حاکمیت قانون، شفافیت
پیغان و همکاران (۱۴۰۱)	شناسایی و اولویت بندی عوامل مؤثر بر حکمرانی خوب با رویکرد توسعه پایدار	اظهارنظر و پاسخگویی، کیفیت قوانین، کنترل فساد، حاکمیت قوانین، شفافیت، چشم انداز و برنامه ریزی، اثربخشی و کارایی، اخلاق محوری، مسئولیت پذیری، اعتماد محوری، عدالت، فقرزدایی، رشد اقتصادی، مشارکت، توسعه نهادی، شایسته سالاری، اعتماد محوری و ثبات سیاسی و خشم
ظهیری ، زاینده رودی و جلایی اسفند آبادی، (۱۴۰۱)	بررسی تأثیر ابعاد حکمرانی خوب بر توسعه پایدار کشورهای منتخب	شاخص حاکمیت قانون (به عنوان نماینده حکمرانی سیاسی) و شاخص توسعه انسانی (به عنوان نماینده حکمرانی اجتماعی) و شاخص ثبات اقتصاد کلان (به عنوان نماینده حکمرانی اقتصادی)
رضایی لری، سلاجقه، مداحیان و نیک پور (۱۴۰۱)	طراحی الگوی حکمرانی خوب به منظور استحصال نظام مند معادن با رویکرد توسعه پایدار	مسئولیت پذیری جامع گرا به عنوان شرایط علی که شامل تعهدات بین نسلی، زیست محیطی و اجتماعی است، سبب شکل گیری حکمرانی خوب با ویژگی های آینده محوری، سلامت محوری و مردم محوری می گردد و در کنار فضای توسعه ای، فرصت سازی و استراتژی های توسعه محور منتج به توسعه پایدار در ابعاد اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی می گردد.
جلیل (۱۴۰۰)	بررسی و واکاوی شاخص های حکمرانی خوب و رشد اقتصادی با تأکید بر محیط زیست	شاخص های حکمرانی خوب، شاخص های محیط زیست
رییسی، جعفری، مولوی و جلیلی خسروی (۱۴۰۰)	مدیریت سبز پسماندهای بیمارستانی با رویکرد حفظ محیط زیست	توجه به مدیریت سبز، برنامه ریزی درست مدیران و مسئولان بیمارستانی
رونقی، کهنسال و قربانی (۱۳۹۸)	تعیین مؤلفه های حکمرانی در حوزه های اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و محیط زیست	سیاست بین المللی، مشارکت گروهی و شرکت های تعاونی، رعایت استانداردها
محمدزاده و قهرمانی (۱۳۹۶)	نقش حکمرانی خوب و اندازه دولت بر روی عملکرد محیط زیست در کشورهای منتخب جهان	بهبود حکمرانی خوب و زیر شاخص های آن مانند کنترل فساد، مشارکت عمومی، حاکمیت قانون، کیفیت مقررات و پاسخگویی دولت تأثیر مثبت و معنی دار بر عملکرد محیط زیست دارد.
تقوی و قازانچایی (۱۳۹۶)	مدیریت سبز، گامی در راستای توسعه پایدار مراکز درمانی	استقرار مدیریت سبز در مراکز درمانی منجر به منافع ایمنی، منافع اقتصادی، منافع زیست محیطی و منافع بهداشتی و اجتماعی برای بیماران و کارکنان می شود.
خسروی (۱۳۹۵)	بررسی حق بر محیط زیست سالم در پرتو حکمرانی مطلوب	کاربردی نمودن مؤلفه های حکمرانی مطلوب در جامعه و تحقق کارویژه های دولت و با سازوکارهای آموزش زیست محیطی، حق بر محیط زیست سالم به نحو مؤثری مورد صیانت و حمایت قرار می گیرد.
علیزاده و بیات (۱۳۹۵)	بررسی اثر حکمرانی خوب بر محیط زیست در کشورهای با درآمد متوسط	شاخص حکمرانی (شاخص حاکمیتی)
علوی پور، احسانی،	تأثیر فناوری اطلاعات و ارتباطات در توسعه پایدار محیط زیست	امکان پایش محیط زیست، ایجاد سیستم های شبکه ای هوشمند، امکان دانلود دیجیتال جهت کاهش کالای فیزیکی سنتی و تغییرات سبک زندگی

نویسنده (سال)	عنوان پژوهش	شاخص های استخراج شده
هوشنگ، ثالثی و چهرآذر (۱۳۹۱)		(مصرف گرایی سبز) از آثار مثبت و مصرف بالای انرژی تجهیزات هاستینگ فناوری ارتباطات و اطلاعات مراکز داده، پسماندهای الکترونیک، انتشار امواج مضر از آثار منفی استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در روند توسعه پایدار هستند
هوانگ، نگوین و تران ^{۱۲} (۲۰۲۴)	ارزیابی عملکرد محیطی، اجتماعی و حاکمیتی	ابعاد محیطی و حاکمیتی بر عوامل اجتماعی در تصمیم گیری های سرمایه گذاری اولویت دارند
کیان و یو ^{۱۳} (۲۰۲۴)	امور مالی سبز و عملکرد محیطی، اجتماعی و حاکمیتی	نتایج این پژوهش نشان داد که اتخاذ دستورالعمل های سیستم مالی سبز عملکرد ابتکارات زیست محیطی، اجتماعی و حاکمیت شرکتی شرکت های به شدت آلاینده را بهبود می بخشد
چین ^{۱۴} (۲۰۲۳)	نقش حاکمیت شرکتی و مسئولیت های زیست محیطی و اجتماعی در دستیابی به اهداف توسعه پایدار	مسئولیت های زیست محیطی و اجتماعی، فرهنگ نوآورانه
بی، مصلح پور، تو، نگو و نگوین ^{۱۵} (۲۰۲۳)	سرمایه گذاری در فعالیت های اجتماعی و حاکمیتی زیست محیطی و تأثیر آن بر دستیابی به اهداف توسعه پایدار	سرمایه گذاری در محیط زیست، فعالیت های اجتماعی
مین هیو ^{۱۶} (۲۰۲۳)	نقش تعدیل کننده جو سازمانی نوآور بر رابطه بین نظارت بر محیط زیست نظارت اجتماعی، نظارت بر حاکمیت و اهداف توسعه پایدار	پایش محیطی، نظارت اجتماعی، جو سازمانی نوآورانه
نگوین و نگو (۲۰۲۲)	نقش پیشرفت تکنولوژیکی، زنجیره تأمین، مسئولیت های زیست محیطی، اجتماعی و حاکمیتی بر اهداف توسعه پایدار	پیشرفت فناوری، مسئولیت های زیست محیطی و اجتماعی.
صدیق، نگو، پانتامی، خودو کولوف، نگان ^{۱۷} (۲۰۲۳)	نقش اجتماعی زیست محیطی و حکمرانی در دستیابی به اهداف توسعه پایدار	نتایج نشان داد که امتیاز زیست محیطی، امتیاز اجتماعی، امتیاز حکمرانی و رشد اقتصادی به طور مثبت با اهداف توسعه پایدار کشورهای آسه آن مرتبط است
خو و ژو ^{۱۸} (۲۰۲۲)	آیا حکمرانی سبز و سیاست های مالی سبز در پایداری محیط زیست اهمیت دارد؟	شاخص حکمرانی سبز، سیاست های مالی سبز
لیو، سونگ و شین ^{۱۹} (۲۰۲۲)	آیا حاکمیت سبز بر محدودیت های مالی تأثیر می گذارد؟	بهبود شیوه های حاکمیت سبز محدودیت های مالی شرکت های با آلودگی بالا را به طور مؤثری کاهش می دهد
شاه، لای، شاد و جان ^{۲۰} (۲۰۲۲)	تدوین چارچوب حکمرانی سبز برای بهبود عملکرد صنعت نفت و گاز	مدیریت ریسک سازمانی، هیئت مدیره سبز و شیوه های پایداری زیست محیطی
لیو، یائو، وانگ، هوانگ	تحقیق در مورد بهینه سازی سیستم مدیریت	همکاری دولت، بیمارستان ها و سایر ارگان ها

12 . Hoang, Nguyen, & Tran

13 . Qian & Yu

14 . Chien,

15 . Ye, Moslehpour, Tu, Ngo, & Nguyen

16 . Minh Hieu

17. Sadiq, Ngo, Pantamee, Khudoykulov, Ngan & Tan

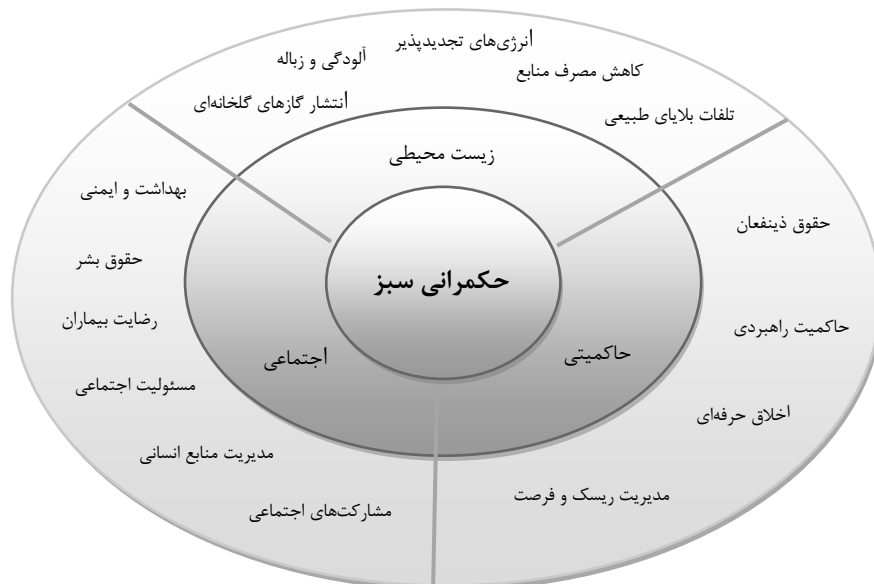
18 . Xu & Zhu

19 .Liu, Song & Xin

20 . Shah, Lai, Shad, & Jan

نویسنده (سال)	عنوان پژوهش	شاخص های استخراج شده
و یو (۲۰۲۱)	پسماندهای بهداشتی و درمانی بر اساس اصل حکمرانی سبز در همه گیری کووید ۱۹	

استفاده از شاخص ها، چه برای اندازه گیری حکمرانی سبز و چه برای تبیین و معرفی آن، همواره نقش مؤثر و تعیین کننده ای در روشن سازی این پدیده داشته است. پژوهش حاضر بر پایه ی مهم ترین شاخص ها و مؤلفه های حکمرانی سبز استوار است که توسط اندیشمندان و پژوهشگران مختلف شناسایی، بحث و بررسی شده اند. در این مسیر، از نظرات خبرگان و متخصصان این حوزه نیز بهره گرفته شده است. مهم ترین شاخص ها و زیرشاخص های حکمرانی سبز که در این پژوهش به کار گرفته شده اند، در قالب الگوی مفهومی حکمرانی سبز و به صورت تصویری در شکل (۱) ارائه شده است.

شکل ۱. الگوی حکمرانی سبز با رویکرد توسعه پایدار در نظام سلامت (منبع: یافته های پژوهش)

۴- روش شناسی پژوهش

این پژوهش به لحاظ هدف کاربردی، و بر اساس شیوه گردآوری داده ها، تحقیق آمیخته به شمار می رود.

۴-۱- جامعه آماری، نمونه آماری و روش نمونه گیری: جامعه ی آماری در مرحله ی کیفی پژوهش، متخصصان و خبرگان آگاه به مباحث حکمرانی، محیط زیست و توسعه ی پایدار را دربر می گیرد. جامعه ی آماری مرحله ی کمی نیز کارشناسان و مدیران بیمارستان های شهر کرمان هستند. روش نمونه گیری در بخش کیفی، هدفمند (غیراحتمالی) و از نوع گلوله برفی بوده و تعداد مشارکت کنندگان این مرحله ۱۲ نفر است. حجم نمونه در بخش کمی پژوهش با استفاده از فرمول نمونه گیری برای جامعه ی

نامحدود محاسبه شد و بر این اساس، ۳۸۴ نفر به عنوان حجم نمونه تعیین گردید. این افراد به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند.

۴-۲- ابزار سنجش پژوهش: پرسشنامه به عنوان یکی از رایج‌ترین و مؤثرترین ابزارهای جمع‌آوری داده‌ها در این پژوهش به کار گرفته شد و به صورت مستقیم در اختیار پاسخگویان قرار گرفت. در مرحله‌ی نخست، شاخص‌ها و زیرشاخص‌های حکمرانی سبز با تکیه بر مبانی نظری پژوهش و نظرات خبرگان به طور دقیق شناسایی و استخراج گردید. در مرحله‌ی دوم، پرسشنامه‌ی نهایی توسط پژوهشگران و در قالب مقایسه‌های زوجی (ماتریس‌های AHP) طراحی شد. برای اطمینان از روایی پرسشنامه‌ی شناسایی شاخص‌ها از طریق جلب نظرات صاحب‌نظران و متخصصان حوزه به دست آمد. همچنین، پایایی پرسشنامه‌های زوجی مبتنی بر تکنیک AHP با استفاده از نرخ ناسازگاری^{۲۲} بررسی و تأیید شد.

۵- یافته‌های پژوهش

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در مرحله‌ی کیفی از روش دلفی و در مرحله‌ی اولویت‌بندی ابعاد و مؤلفه‌های حکمرانی سبز از تکنیک تحلیل سلسله‌مراتبی (AHP) با بهره‌گیری از نرم‌افزار Expert Choice استفاده شد. پس از شناسایی شاخص‌های نهایی، به منظور وزن‌دهی و تبیین روابط میان آن‌ها، مدل تصمیم‌گیری چندمعیاره (MADM) مبتنی بر روش AHP تدوین گردید. فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی یکی از جامع‌ترین نظام‌های طراحی شده برای تصمیم‌گیری چندمعیاره به شمار می‌رود. این تکنیک امکان ساختاردهی سلسله‌مراتبی مسئله را فراهم می‌آورد، معیارهای کمی و کیفی گوناگون را همزمان در نظر می‌گیرد، گزینه‌های مختلف را وارد فرایند تصمیم‌گیری می‌کند، امکان تحلیل حساسیت بر معیارها و زیرمعیارها را ایجاد می‌کند و مهم‌تر از همه، بر پایه‌ی مقایسه‌های زوجی استوار است که قضاوت‌های انسانی را به شکل دقیق و قابل اعتمادی به داده‌های عددی تبدیل می‌نماید. از دیگر مزایای برجسته‌ی این روش، قابلیت محاسبه‌ی نرخ ناسازگاری و اطمینان از سازگاری کلی قضاوت‌هاست.

در این پژوهش، برای تعیین وزن هر یک از ابعاد و مؤلفه‌های حکمرانی سبز، ابتدا از هر خبره خواسته شد مهم‌ترین و کم‌اهمیت‌ترین معیار را در هر بعد مشخص کند. سپس از آنان درخواست شد میزان ارجحیت «بهترین شاخص» نسبت به سایر شاخص‌ها و نیز ارجحیت سایر شاخص‌ها نسبت به «بدترین شاخص» را به صورت زوجی اعلام نمایند.

ابعاد حکمرانی سبز در این پژوهش از شاخص‌های زیر تشکیل شده است:

زیست محیطی (E)

اجتماعی (S)

حاکمیتی (G)

جدول (۲) مقایسات زوجی بین ابعاد اصلی حکمرانی سبز را نشان می‌دهد:

²² Inconsistency Rate

جدول ۲. ماتریس مقایسات زوجی ابعاد اصلی حکمرانی سبز (منبع: یافته های پژوهش)

شاخص های اصلی	A	B	C	ضریب اهمیت
زیست محیطی (E)	۲/۵۶	۴/۰۱	۲/۸۷	۰/۴۲
اجتماعی (S)	۲/۹۹	۳/۱۲	۴/۲۱	۰/۲۶
حاکمیتی (G)	۲/۷۳	۱/۷۱	۳/۶۷	۰/۳۲

پس از ساخت مدل در برنامه Expert Choice و ورود مقایسات زوجی شاخص ها، وزن معیارها به گونه ای که در زیر نشان داده شده است، بدست آمد. نرخ ناسازگاری برای این مدل کمتر از ۰/۱ می باشد؛ لذا اولویت بندی معیارها قابل قبول می باشد؛ پس از مرتب کردن ضرایب اهمیت بدست آمده، اولویت بندی ابعاد اصلی حکمرانی سبز در جدول (۳) آورده شده است:

جدول ۳. اولویت بندی نهایی ابعاد اصلی حکمرانی سبز (منبع: یافته های پژوهش)

معیار	وزن	اولویت
زیست محیطی (E)	۰/۴۲	۱
حاکمیتی (G)	۰/۳۲	۲
اجتماعی (S)	۰/۲۶	۳

بعد زیست محیطی (E) از شاخص های انرژی های تجدیدپذیر، کاهش مصرف منابع، محصولات سازگار با محیط زیست، تلفات بلایای طبیعی، انتشار گازهای گلخانه ای، آلودگی و زباله تشکیل شده است. جدول (۴) مقایسات زوجی بین ابعاد زیست محیطی (E) را نشان می دهد:

جدول ۴. ماتریس مقایسات زوجی بعد زیست محیطی (E) (منبع: یافته های پژوهش)

شاخص های اصلی	C1	C2	C3	C4	C5	C6	ضریب اهمیت
انرژی های تجدیدپذیر (C1)	۲/۵۶	۴/۰۱	۲/۸۷	۳/۷۹	۳/۷۹	۲/۷۹	۰/۲۵
کاهش مصرف منابع (C2)	۲/۹۹	۳/۱۲	۴/۲۱	۴/۱۲	۳/۵۸	۳/۴۵	۰/۰۹
محصولات سازگار با محیط زیست (C3)	۲/۷۳	۱/۷۱	۳/۶۷	۲/۴۵	۲/۷۳	۱/۳۴	۰/۲۸
تلفات بلایای طبیعی (C4)	۳/۵۵	۳/۷۹	۲/۷۹	۲/۴۵	۱/۲۷	۱/۳۵	۰/۰۶
انتشار گازهای گلخانه ای (C5)	۱/۹۹	۳/۵۸	۳/۴۵	۱/۸۹	۱/۷۷	۲/۲۴	۰/۰۳
آلودگی و زباله (C6)	۳/۹۹	۲/۷۳	۱/۳۴	۲/۶۶	۱/۵۴	۱/۵۶	۰/۲۹

پس از ساخت مدل در برنامه Expert Choice و ورود مقایسات زوجی شاخص ها، وزن معیارها به گونه ای که در جدول (۵) نشان داده شده است، به دست آمد.

جدول ۵. اولویت بندی نهایی بعد زیست محیطی (E) (منبع: یافته های پژوهش)

معیار	وزن	اولویت
آلودگی و زباله (C6)	۰/۲۹	۱
محصولات سازگار با محیط زیست (C3)	۰/۲۸	۲
انرژی های تجدیدپذیر (C1)	۰/۲۵	۳

اولویت	وزن	معیار
۴	۰/۰۹	کاهش منابع (C2)
۵	۰/۰۶	تلفات بلایای طبیعی (C4)
۶	۰/۰۳	انتشار گازهای گلخانه ای (C5)

بعد اجتماعی (S) حکمرانی سبز از شاخص های زیر تشکیل شده است: بهداشت و ایمنی، مشارکت های عمومی، حقوق بشر، مدیریت منابع انسان، رضایت بیماران، مسئولیت اجتماعی.

جدول (۶) مقایسات زوجی مربوط به بعد اجتماعی را نشان می دهد:

جدول ۶. ماتریس مقایسات زوجی بعد اجتماعی (S) (منبع: یافته های پژوهش)

شاخص های اصلی	C7	C8	C9	C10	C11	C12	ضریب اهمیت
بهداشت و ایمنی (C7)	۲/۵۶	۴/۰۱	۲/۸۷	۳/۷۹	۳/۷۹	۳/۷۹	۰/۲۴
مشارکت های اجتماعی (C8)	۲/۹۹	۳/۱۲	۴/۲۱	۴/۱۲	۳/۵۸	۳/۵۸	۰/۱۲
حقوق بشر (C9)	۲/۷۳	۱/۷۱	۳/۶۷	۲/۴۵	۲/۷۳	۲/۷۳	۰/۰۵
مدیریت منابع انسانی (C10)	۳/۵۵	۳/۷۹	۲/۷۹	۲/۴۵	۱/۲۷	۱/۲۷	۰/۱۱
رضایت بیماران (C11)	۱/۹۹	۳/۵۸	۳/۴۵	۱/۸۹	۱/۷۷	۱/۷۷	۰/۳۱
مسئولیت اجتماعی (C12)	۳/۷۹	۲/۷۹	۲/۴۵	۱/۲۷	۳/۷۹	۱/۵۴	۰/۱۷

نرخ ناسازگاری برای این مدل کم تر از ۰/۱ است؛ لذا اولویت بندی معیارها قابل قبول است؛ پس از مرتب کردن ضرایب اهمیت به دست آمده، اولویت بندی معیارهای اصلی به ترتیب زیر می باشد:

جدول ۷. اولویت بندی نهایی بعد اجتماعی (S) (منبع: یافته های پژوهش)

اولویت	وزن	معیار
۱	۰/۳۱	رضایت بیماران (C11)
۲	۰/۲۴	بهداشت و ایمنی (C7)
۳	۰/۱۷	مسئولیت اجتماعی (C12)
۴	۰/۱۲	مشارکت های اجتماعی (C8)
۵	۰/۱۱	مدیریت منابع انسانی (C10)
۶	۰/۰۵	حقوق بشر (C9)

بعد حاکمیتی حکمرانی سبز از شاخص های زیر تشکیل شده است: حقوق ذی نفعان، حاکمیت راهبردی، مدیریت ریسک و فرصت، اخلاق حرفه ای.

جدول (۸) مقایسات زوجی بین ابعاد حکمرانی (G) را نشان می دهد:

جدول ۸. ماتریس مقایسات زوجی بعد حکمرانی (G) (منبع: یافته های پژوهش)

شاخص های اصلی	C13	C14	C15	C16	ضریب اهمیت
حقوق ذی نفعان (C13)	۲/۵۶	۴/۰۱	۲/۸۷	۳/۷۹	۰/۱۷
حاکمیت راهبردی (C14)	۲/۹۹	۳/۱۲	۴/۲۱	۴/۱۲	۰/۲۳
مدیریت ریسک و فرصت (C15)	۲/۷۳	۱/۷۱	۳/۶۷	۲/۴۵	۰/۲۹

شاخص های اصلی	C13	C14	C15	C16	ضریب اهمیت
اخلاق حرفه ای (C16)	۳/۵۵	۳/۷۹	۲/۷۹	۲/۴۵	۰/۳۱

نرخ ناسازگاری برای این مدل کم تر از ۰/۱ است؛ لذا اولویت بندی معیارها قابل قبول است؛ پس از مرتب کردن ضرایب اهمیت به دست آمده، اولویت بندی معیارهای اصلی به ترتیب زیر است:

جدول ۹. اولویت بندی نهایی بعد حکمرانی (G) (منبع: یافته های پژوهش)

اولویت	وزن	معیار
۱	۰/۳۱	اخلاق حرفه ای (C16)
۲	۰/۲۹	مدیریت ریسک و فرصت (C15)
۳	۰/۲۳	حاکمیت راهبردی (C14)
۴	۰/۱۷	حقوق ذی نفعان (C13)

۶- بحث و بررسی

پژوهش حاضر با هدف شناسایی و اولویت بندی شاخص های حکمرانی سبز در نظام سلامت با بهره گیری از تکنیک تحلیل سلسله مراتبی (AHP) انجام شد. دو پرسش اصلی پژوهش عبارت بودند از: (۱) شاخص های حکمرانی سبز در نظام سلامت کدام اند؟ (۲) اولویت بندی این شاخص ها به چه ترتیب است؟ برای پاسخ به این پرسش ها، با تکیه بر یافته های پژوهش های پیشین مرتبط و نظرات خبرگان دانشگاهی و متخصصان حوزه، از فرایند تحلیل سلسله مراتبی استفاده شد و نتایج زیر به دست آمد:

در پاسخ به پرسش نخست، ابتدا تمامی شاخص های مهم مرتبط با حکمرانی سبز استخراج گردید و سپس با توجه به شرایط خاص نظام سلامت ایران و سازگاری با چارچوب پژوهش، غربالگری شد؛ در نهایت شاخص های نهایی انتخاب شدند.

در پاسخ به پرسش دوم، تجزیه و تحلیل های انجام شده با استفاده از تکنیک AHP نشان داد که هر سه بعد اصلی مطرح شده در الگوی مفهومی پژوهش (زیست محیطی، حاکمیتی و اجتماعی) در دستیابی به حکمرانی سبز مؤثرند. با این حال، در میان عوامل شناسایی شده، شاخص های مرتبط با «بعد زیست محیطی» بیشترین وزن و اهمیت را در بیمارستان های شهر کرمان کسب کردند. پس از آن، به ترتیب شاخص های «بعد حاکمیتی» و «بعد اجتماعی» در مراتب بعدی اهمیت قرار گرفتند. این اولویت بندی می تواند به عنوان راهنمایی عملی برای سیاست گذاران و مدیران بخش سلامت در حرکت به سوی حکمرانی سبز مورد استفاده قرار گیرد. با توجه به تأثیر بالقوه و قابل توجه شاخص های حکمرانی سبز بر صنعت بهداشت و درمان، ضروری است سیاست گذاران در تدوین چارچوب های ارزیابی و برنامه ریزی این حوزه، ملاحظات زیست محیطی، اجتماعی و حاکمیتی را در اولویت قرار دهند. این امر می تواند از طریق ادغام این ملاحظات در استانداردها، آیین نامه ها و همچنین تشویق مراکز درمانی به گنجاندن حکمرانی سبز در برنامه های استراتژیک خود محقق شود. نتایج حاصل از این پژوهش با بخش هایی از پژوهش های (فتح الهی پروانه و همکاران، ۱۴۰۲؛ ظهیری و همکاران، ۱۴۰۱؛ ضیایی و همکاران، ۱۴۰۰؛ رونقی و همکاران، ۱۳۹۸؛ تقوی و قازانچایی، ۱۳۹۶؛ چین، ۲۰۲۳؛ یی، ۲۰۲۳؛ دبارما و چوی، ۲۰۲۲؛ خو و ژو، ۲۰۲۲؛ لیو و همکاران، ۲۰۲۱) همخوانی دارد.

در راستای نتایج به دست آمده از پژوهش، پیشنهاد های زیر ارائه می گردد:

در بعد زیست‌محیطی، مؤلفه‌ی «آلودگی و مدیریت زباله» بالاترین اهمیت را کسب کرد. از این‌رو، به مدیران و تصمیم‌گیرندگان بیمارستان‌ها اکیداً پیشنهاد می‌شود در اجرای حکمرانی سبز از فناوری‌های نوین برای پیشگیری از آلودگی و همچنین جمع‌آوری، تفکیک، پردازش و دفع ایمن پسماندهای بیمارستانی بهره‌گیرند. همچنین لازم است دولت با اصلاح ساختاری قوانین، مقررات و سیاست‌های زیست‌محیطی - به‌ویژه قوانین مدیریت پسماندهای پزشکی و عفونی - گام‌های مؤثری در جهت حفظ منابع طبیعی، جلوگیری از تخریب بیشتر محیط‌زیست و ارتقای کیفیت زیست‌محیطی بردارد. یکی از مراحل کلیدی مدیریت پسماند، انتخاب محل‌یابی مناسب سایت دفن است. با توجه به پیامدهای مخرب زیست‌محیطی، اقتصادی و اکولوژیکی لندفیل‌ها، پیشنهاد می‌شود از سیستم اطلاعات جغرافیایی (GIS) برای مکان‌یابی دقیق و علمی سایت‌های دفع پسماندهای بیمارستانی استفاده شود.

در بعد اجتماعی، پیشنهاد می‌شود بیمارستان‌ها با ایجاد سازوکارها و کانال‌های رسمی و شفاف، امکان بیان دیدگاه‌ها و انتقادات بیماران در حوزه‌ی محیط‌زیست و کیفیت خدمات درمانی را فراهم آورند، مشارکت فعال بیماران را در فرایند حکمرانی سبز تقویت کنند و از این طریق ضمن ارتقای دموکراسی مشارکتی در نظام سلامت، مسیر دستیابی به توسعه‌ی پایدار را هموار سازند. همچنین مدیریت ارشد بیمارستان‌ها باید برنامه‌ریزی مدون و مستمری برای آموزش نیروی انسانی، فرهنگ‌سازی و تشویق کارکنان به رفتارهای سبز تدوین و اجرا کند تا رضایت حداکثری بیماران از محیط داخلی و پیرامونی بیمارستان حاصل شود. ایجاد یک سامانه‌ی نظارتی قوی و مستقل برای پایش مستمر اجرای پلتفرم حکمرانی سبز و سنجش میزان رضایت بیماران و پاسخگویی سریع به آنان نیز از دیگر پیشنهادهای این پژوهش است.

در بعد حاکمیتی که پس از بعد زیست‌محیطی، دومین رتبه‌ی اهمیت را کسب کرد، پیشنهاد می‌شود آموزش اخلاق حرفه‌ای و مسئولیت‌پذیری زیست‌محیطی در تمام سطوح کارکنان، کارشناسان، مدیران و سیاست‌گذاران نظام سلامت به‌صورت ویژه و مورد توجه قرار گیرد. بیمارستان‌ها باید خط‌مشی اخلاقی مشخصی برای حکمرانی سبز تدوین و تصویب کنند و دستورالعمل‌های عملی در حوزه‌ی اخلاق در تجارت، مسئولیت اجتماعی و رفتار سبز طراحی و اجرا نمایند. از جمله اقدامات پیشنهادی می‌توان به برگزاری دوره‌های آموزشی منظم آموزشی برای ترویج مفاهیم حکمرانی سبز، تبدیل کارکنان به شهروندانی جهانی و مسئولیت‌پذیر و تدوین خط‌مشی‌های محلی و بومی اخلاق حرفه‌ای مبتنی بر حکمرانی سبز در راستای توسعه‌ی پایدار اشاره کرد.

پژوهش حاضر صرفاً بر پایه‌ی نظرات خبرگان بیمارستان‌های شهر کرمان انجام شده است؛ از این‌رو، به دلیل تفاوت‌های ساختاری، فرهنگی و مدیریتی، قابلیت تعمیم مستقیم به سایر سازمان‌ها، صنایع و شهرهای کشور را ندارد. همچنین مطالعه در یک مقطع زمانی مشخص انجام گرفته و ممکن است با تغییر شرایط در آینده، برخی نتایج متفاوت شوند. در پایان تأکید می‌شود که حکمرانی سبز پدیده‌ای نوظهور است که در سال‌های اخیر به‌تدریج وارد ادبیات سیاسی و مدیریتی کشور شده است. بنابراین هرگونه کوشش برای گردآوری اطلاعات، تکمیل مبانی نظری و انجام پژوهش‌های بیشتر، کمک شایانی به غنای علمی و عملیاتی شدن این مفهوم مهم خواهد کرد.

منابع

- ۱- پیغان و. یعقوبی ن م. کیخا ع. (۱۴۰۱). سنجش و اعتباریابی الگوی حکمرانی خوب با رویکرد توسعه پایدار (مطالعه‌ای در سیستم و بلوچستان)، فصلنامه مدیریت دولتی نوین، ۵(۲)، ۱۳۸-۱۱۷.
- ۲- پیغان و. یعقوبی ن م. کیخا ع. (۱۴۰۱). شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر حکمرانی خوب با رویکرد توسعه پایدار. پژوهش‌های مدیریت عمومی، ۱۵(۵۵)، ۱۲۳-۹۳.
- ۳- تقوی ل. قازانچایی ا. (۱۳۹۶). مدیریت سبز، گامی در راستای توسعه پایدار مراکز درمانی. مجله نفس، ۴(۴)، ۳۷-۲۸.

- ۴- جلیل س. (۱۴۰۰). بررسی و واکاوی شاخص های حکمرانی خوب و رشد اقتصادی با تاکید بر محیط زیست، پنجمین کنفرانس بین المللی مطالعات مدیریت اقتصاد و حسابداری صنعت محور، تهران.
- ۵- خسروی، حسن. (۱۳۹۵). حق بر محیط زیست سالم در پرتو حکمرانی مطلوب. اخلاق زیستی، ۶(۲۰)، ۱۲۷-۱۴۴.
- ۶- رونقی م.، کهنسال م.، قربانی م. (۱۳۹۸). تعیین مؤلفه های حکمرانی در حوزه های اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و محیط زیست در بخش کشاورزی ایران. فصلنامه اقتصاد و توسعه کشاورزی، دوره ۳۳(۲).
- ۷- روزبه ز. مداحیان ش. نیک پور ا. (۱۴۰۲). ارائه الگوی حکمرانی سبز با رویکرد توسعه پایدار (مورد مطالعه: دانشگاه علوم پزشکی کرمان). فصلنامه مدیریت و چشم انداز آموزش، ۵(۳): ۷۰-۹۹.
- ۸- رضایی لری غ. سلاجقه س. مداحیان ش. نیک پور ا. (۱۴۰۱). طراحی الگوی حکمرانی خوب به منظور استحصال نظاممند معادن با رویکرد توسعه پایدار (مورد مطالعه مجتمع صنعتی و معدنی گل گهر سیرجان)، پژوهش های مدیریت در ایران، ۲۶(۱)، ۳-۵۱.
- ۹- رئیس م. ر. جعفری م. مولوی د. جلیلی خسروشاهی س. (۱۴۰۰). مدیریت سبز پسماندهای بیمارستانی با رویکرد حفظ محیط زیست، اولین کنفرانس ملی مدیریت سبز پسماند، اردبیل. <https://civilica.com/doc/1243913>
- ۱۰- ظهیری م. زاینده رودی م. جلایی س. ع. (۱۳۹۹). بررسی تأثیر ابعاد حکمرانی خوب بر شاخص توسعه پایدار ایران. ۱۵(۳۰)، ۲۳۱-۲۱۰.
- ۱۱- ظهیری م. زاینده رودی م. جلایی اسفندآبادی س. ع. (۱۴۰۱). بررسی تأثیر ابعاد حکمرانی خوب بر توسعه پایدار کشورهای منتخب (مجموعه کشورهای نفتی اوپک پلاس). دو فصلنامه علمی مطالعات و سیاست های اقتصادی، ۹(۱)، ۱۹۳-۱۷۰.
- ۱۲- ظهیری م. زاینده رودی م. جلایی س. ع. (۱۳۹۹). بررسی تأثیر ابعاد حکمرانی خوب بر شاخص توسعه پایدار ایران. ۱۵(۳۰)، ۲۳۱-۲۱۰.
- ۱۳- علیزاده س. بیات م. (۱۳۹۵). بررسی اثر حکمرانی خوب بر محیط زیست در کشورهای با درآمد متوسط، فصلنامه علوم و تکنولوژی محیط زیست، ۱۸(۲)، ۵۱۳-۵۰۱.
- ۱۴- فتح الهی پروانه ا. سید عامری م. سجادی س. ن. (۱۴۰۲). طراحی الگوی مدیریت سبز اماکن ورزشی با تأکید بر توسعه پایدار. مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، ۲۲(۶۰)، ۳۱۶-۲۸۹.
- ۱۵- مولایی ی. امین منصور ج. (۱۳۹۸). راهبرد ملی توسعه پایدار: چالش ها و فرصت ها. فصلنامه سیاست، ۴۹(۳)، ۸۶۲-۸۳۷.
- ۱۶- ورهرامی و. (۱۴۰۲). بررسی اثر شاخص های حکمرانی خوب بر رشد اقتصادی با تاکید بر محیط زیست و مصرف انرژی در کشورهای در حال توسعه (با رویکرد پنل پویا)، فصلنامه اقتصاد محاسباتی، دوره: ۲، شماره: ۳.
- ۱۷- محمدزاده ی. و قهرمانی ه. (۱۳۹۶). نقش حکمرانی خوب و اندازه دولت بر روی عملکرد محیط زیست در کشورهای منتخب جهان. محیط شناسی، ۴۳(۳)، ۴۷۷-۴۹۶.

- 19- Chien, F. (2023). The role of corporate governance and environmental and social responsibilities on the achievement of sustainable development goals in Malaysian logistic companies. *Economic research-Ekonomska istraživanja*, 36(1), 1610-1630. DOI:[10.1080/1331677X.2022.2090407](https://doi.org/10.1080/1331677X.2022.2090407)
- 20- Dillard, J., Singh, N., & Florin, M.-V. (2021). Green governance: A review and research agenda. *Journal of Cleaner Production*, 299, 126769.
- 21- Debbarma, J., & Choi, Y. (2022). A taxonomy of green governance: A qualitative and quantitative analysis towards sustainable development. *Sustainable Cities and Society*, 79, 103693. <https://doi.org/10.1016/j.scs.2022.103693>
- 22- Framework for the performance enhancement of the oil and gas industry. *Sustainability*, 14(7), 3735. <https://doi.org/10.3390/su14073735>
- 23- Güney, T. (2017) Governance and sustainable development: How effective is governance?, *The Journal of International Trade & Economic Development*, 26:3,
- 24- Hafeez, H., & Hussain, I. (2019). Sustainable healthcare system: role of governance, quality management and technology. *Sustainability*, 11(23), 6788.
- 25- Hoang, P. D., Nguyen, L. T., & Tran, B. Q. (2024). Assessing environmental, social and governance (ESG) performance of global electronics industry: an integrated MCDM approach-based spherical fuzzy sets. *Cogent Engineering*, 11(1), 2297509
- 26- Liu, F., Lai, K. H., Wu, J., & Duan, W. (2021). Listening to online reviews: a mixed-methods investigation of customer experience in the sharing economy. *Decision Support Systems*, 149, 113609. . <https://doi.org/10.1016/j.dss.2021.113609>
- 27- Liu, H., Yao, P., Wang, X., Huang, J., & Yu, L. (2021). Research on the peer behavior of local
- 28- government green governance based on SECI expansion model. *Land*, 10(5), 472. <https://doi.org/10.3390/land10050472>
- 29- Liu, P. J., Song, C., & Xin, J. (2022). Does green governance affect financing constraints? Evidence from China's heavily polluting enterprises. *China Journal of Accounting Research*, 15(4), 100267.
- 30- MinhHieu, V. (2023). The moderating role of innovative organizational climate on the relationship between environmental monitoring social monitoring, governance monitoring and sustainable development goals (case of Vietnam). *Economic research-Ekonomska istraživanja*, 36(2).
- 31- Nguyen, T. D., & Ngo, T. Q. (2022). The role of technological advancement, supply chain, environmental, social, and governance responsibilities on the sustainable development goals of SMEs in Vietnam. *Economic research-Ekonomska istraživanja*, 35(1), 4557-4579.
- 32- Qian, S., & Yu, W. (2024). Green finance and environmental, social, and governance performance. *International Review of Economics & Finance*, 89, 1185-1202.
- 33- Rana, S., & Paul, S. (2016). Green governance for sustainable development: issues and challenges. *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 23(1), 57-64
- 34- Shah, S. Q. A., Lai, F. W., Shad, M. K. & Jan, A. A. (2022). Developing a green governance

- 35- Sadiq, M., Ngo, T. Q., Pantamee, A. A., Khudoykulov, K., Ngan, T. T., & Tan, L. P. (2023). The role of environmental social and governance in achieving sustainable development goals: evidence from ASEAN countries. *Economic research-Ekonomska istraživanja*, 36(1), 170-190.
- 36- Shaaban, M., & Scheffran, J. (2017). Selection of sustainable development indicators for the assessment of electricity production in Egypt. *Sustainable Energy Technologies and Assessments*, 22, 65-73.
- 37- United Nations. (2015). Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable
- 38- United Nations Development Programme (UNDP). (2018). Mainstreaming of the Environment in the Implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development.
- 39- United Nations Development Programme. (2016). Green Governance: Advancing
- 40- World Health Organization (WHO). (2007)
- 41- Xu, S. & Zhu, H. (2022). Does Green Governance Efficiency and Green Finance Policies Matter in Sustainable Environment: Implications for Public Health. *Frontiers in Public Health*, 10:861349. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.861349>
- 42- Ye, J., Moslehpour, M., Tu, Y. T., Ngo, T. Q., & Nguyen, S. V. (2023). Investment on environmental social and governance activities and its impact on achieving sustainable development goals: evidence from Chinese manufacturing firms. *Economic research-Ekonomska istraživanja*, 36(1), 333-356.

Identification and Ranking of Green Governance Indicators with a Sustainable Development Approach in the Health System Using the AHP Technique (Case Study: Hospitals in Kerman)

Zahra Roozbeh²³

¹PH.D.student of Public Administration Department, Ke. C., Islamic Azad University, Kerman, Iran

Abstract

This research was conducted with the aim of identifying and prioritizing green governance indicators using the Analytical Hierarchy (AHP) technique. The statistical population of the research included all managers and experts of Kerman hospitals. The statistical sample of the research (n=384) was estimated based on the sampling formula from the unlimited population. After determining the size of the research sample, the selection of sample members was done by simple random. A researcher-made questionnaire was used to collect research data. According to the results of the research, environmental, social and governance indicators are the most important platforms for the realization of green governance in the health system. Also, based on the main goal of the research, which was the prioritization of green governance indicators, the results obtained from the research showed that the environmental index is the most important index in achieving green governance. Then the governance index and finally the social index are known as the most important components in the order of priority in achieving green governance. Also, in relation to the sub-indices related to each of these dimensions, in the environmental dimension, the pollution and waste component, in the social dimension, patient satisfaction, and in the governance dimension, the professional ethics component are the highest priority among other sub-indices.

Keywords: green governance, identification and prioritization, sustainable development, health system, analysis hierarchy technique (AHP)

²³ - corresponding author : roozbehbahar2020@gmail.com